

Erzincan İli Büyükbaş Hayvan Varlığı, Sorunları ve Çözüm Önerileri

Esra GÜRSOY¹ Muhlis MACİT²

¹ *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-Erzincan Refahiye İlçe Müdürlüğü*

² *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü, Erzurum*

e-posta: esra_gursoykaya@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received:13.03.2013 Kabul Tarihi/Accepted:08.05.2013

Özet: Bu çalışmada, 2000 - 2010 yılları arasında Erzincan ili büyükbaş hayvan varlığının durumu ve sorunları incelenmiş, çözüm önerileri üzerinde tartışılmıştır.

Söz konusu dönem içerisinde ilin büyükbaş hayvan varlığında önemli değişikliklerin meydana geldiği gözlenmiştir. 2010 yılındaki büyükbaş hayvan varlığı 2000 yılı ile mukayese edildiğinde toplam yerli, manda ve kültür melezi sayılarında sırasıyla %51.8, %52.5 ve %11.4 oranında azalma gösterdiği kaydedilmiştir. Kültür ırkı hayvan sayısında ise %15.8 artış gözlenmiştir. Yine aynı dönem içerisinde ildeki büyükbaş hayvan varlığının ülke büyükbaş hayvan varlığına oranlandığında %1.62'sini yerli ırk, %0.8'ini manda, %1.5'ini kültür ırkı ve %0.9'unu ise kültür melezi hayvanlar oluşturduğu tespit edilmiştir.

Erzincan ilinde mevcut hayvancılık işletmelerinin büyük bir çoğunluğunun küçük aile işletmeciliği tarzında olması, hayvan barınaklarının yetiştiricilik için uygun olmayışı, meraların verim düşüklüğü, yem bitkileri tarımının yetersiz ve plansız yapılması, yem maliyetlerinin yüksekliği hayvancılığın ildeki başlıca problemlerini oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: Erzincan, büyükbaş hayvan, et üretimi, süt üretimi.

Bovine Existence and Solution Offers of the Problems Related to Animal Breeding of Erzincan Province

Abstract: In this study, the situation of animal husbandry of Erzincan province between the years of 2000 -2010 were examined, and its problems and proposals for solutions were discussed for the last decade,

Some important changes have occurred in point of view of existence of bovine during 2000-2010 in Erzincan province. As compared, the number of total native cattle, buffalo and cattle crossbreeds of province in 2010 years were lower as 51.8%, 52.5% and 11.4% respectively, than those of the 2000 years, On the other hand, the number of pure breeding of cattle increased as 15.8%, according to 2000 years. For the same period mentioned above, the number of total native, buffalo, pure cattle breed and cultural crossbreeds of Erzincan province were respectively 1.62%, 0.8%, 1.5% and 0.9% of Turkey bovine numbers, as proportioned.

The vast majority of the existing livestock enterprises in the province of Erzincan is the style of a small family business. Main problems of animal husbandry of the province are related to scanty animal shelters, lack of cultivation, high costs of feeding because of yield losses of pastures, inadequate forage and crops production and uncoordinated agriculture.

Key words: Erzincan, cattle, meat production, milk production.

1. GİRİŞ

Erzincan İli Doğu Anadolu Bölgesi Kuzeybatı bölümünün yukarı Fırat havzasında, 39 02'-40 05' kuzey enlemleri ile 38 16'- 40 45' Doğu boylamları arasında yer almaktadır (Şekil 1)(Gürsoy, 2011).

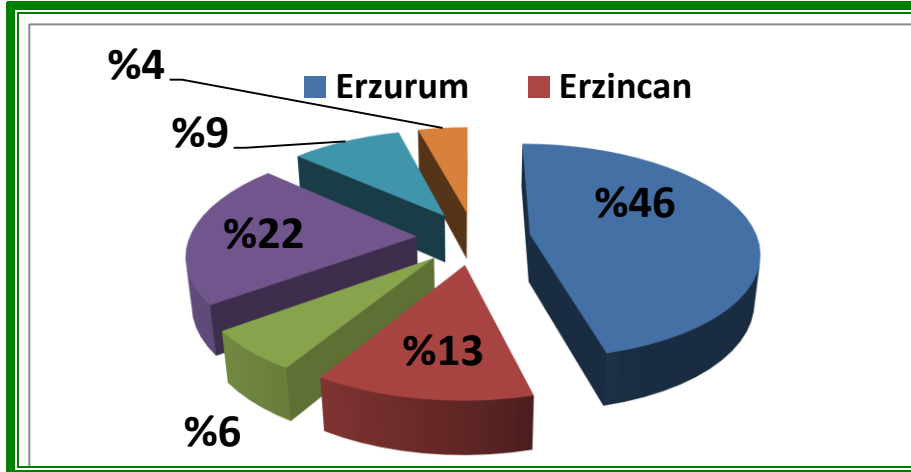

Şekil 1. Erzincan İli'nin coğrafi konumu

Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde Erzincan İli, iklim özelliği ile tarım ürünlerinin miktar ve çeşitliliği bakımından öne çıkmaktadır. İl, tarla bitkileri açısından çevre illere göre farklı bir çeşitlilik sergilerken, meyvecilik ve sebzeçilik sektöründe de ürettiği ürünler açısından ayrı bir öneme sahiptir. Erzincan faal nüfusunun %55'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. İlin, Türkiye toplam tarımsal üretimdeki payı %1 civarındadır. Tarımdan elde edilen gayrisafi milli hâsıla il gelirinin yaklaşık %55'ini oluşturmaktadır, bunun da %65'i bitkisel, %35'i hayvansal ürün üretiminden sağlanmaktadır. Bu çalışmada, 2000-2010 yılları arasında Erzincan ilinin büyükbaş hayvan varlığının mevcut durumu ve sorunları incelenmiş, çözüm önerileri üzerinde tartışılmıştır.

Çayır - Mera Alanları

Erzincan ilini de içine alan Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde toplam çayır mera alanı 3.817.058 ha olup, Türkiye çayır - mera alanlarının %26,11'ine tekabül etmektedir. Entansif hayvancılığın yanı sıra, ekolojik dengenin korunmasında da önemli bir yer tutan il çayır ve mera alanlarının önemli bir bölümü, toprakların kullanma kabiliyetlerine göre sınıflandırılma sisteminde VI. ve VII. sınıf araziler içerisinde yer almaktadır. Bölgeye ait çayır ve meralarda yetişen bitkiler yöreye adapte olmuş fakat gerek bölgede hüküm süren karasal iklim nedeniyle gerekse meraların bilinçsiz kullanımı sonucunda verimleri düşüktür.

Şekil 2. Kuzeydoğu Anadolu Çayır ve mera alanlarının dağılımı

Tablo 1. Erzincan ili'nin Arazi Dağılımı

<u>Arazi kullanım şekli</u>	<u>Miktar (ha)</u>	<u>Oran (%)</u>
Tarım Alanı	202.704	17
Çayır ve Mera	452.562	38
Ormanlık ve Fidanlık	157.905	13
Tarım Dışı Arazi	377.129	32
Toplam	1.190.300	100

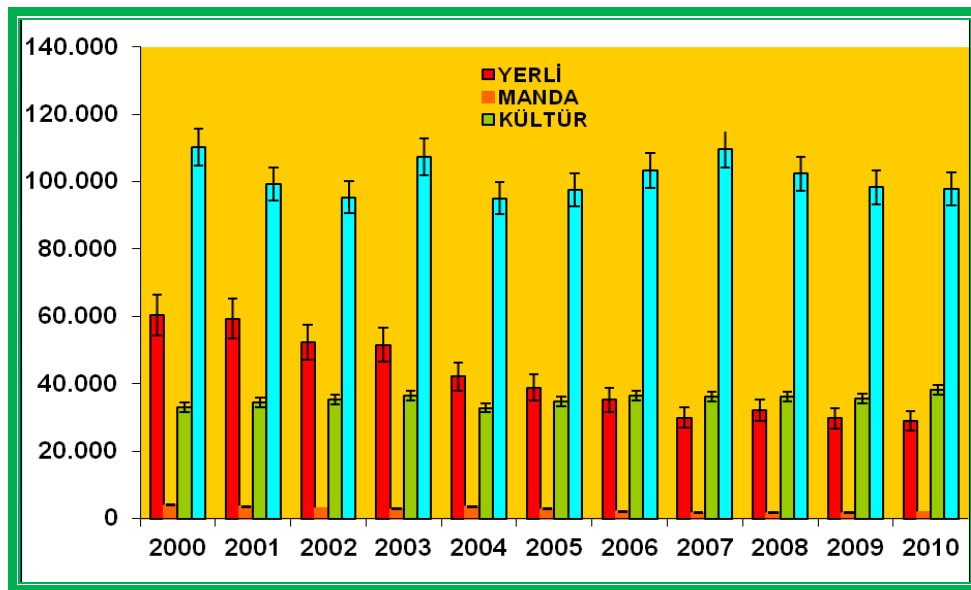
Kaynak:(Anonim, 2007).

Erzincan İlinin sahip olduğu 1.190.300 ha toplam arazi varlığının %17' sini (202.704 ha) tarım alanları, %38'ini (452.562 ha) ise çayır ve mera alanları oluşturmaktadır (Tablo 1 ve Şekil 2.). İlde bitkisel üretim yapan işletmeler aynı zamanda hayvansal üretim işletmesi olarak ta faaliyet göstermektedir. Bu tip işletmeler üretim maliyetini düşürme ve pazarlama faaliyetlerinde yeterince başarılı olamamaktadırlar. Üreticilerin büyük bir kısmı yeterince kaba yem üretimi yapmadan hayvancılıkla meşgul olmaktadır. Kârlı bir hayvancılığın önündeki en büyük engellerden birisi ise kaba yem açığıdır (Anonim, 2007).

Erzincan ili Büyükbaş hayvan varlığı ve Türkiye hayvancılığındaki yeri

Avrupa Birliği'ne girişte en kritik alt sektör olmasının yanısıra insanlarımızın sağlıklı ve dengeli beslenmesi, hayvancılığa bağlı sanayinin gelişmesi, kırsal alanda istihdam yaratılması, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesi, tarımda verimliliğin artırılması, dış ticaret dengelerinin sağlanması nedeniyle hayvancılık; ülkemiz için hayati öneme sahiptir.

Ülkemizin pek çok bölgesinde olduğu gibi Erzincan ilinde de mevcut hayvancılık işletmelerinin büyük çoğunluğu ekonomik işletmecilikten uzak, orta ölçekli veya küçük aile işletmeciliği tarzındadır. Bu işletmelerde daha yüksek verim için uygun çevre sağlamak yerine, mevcut koşullara uyum tarzında bitkisel veya hayvansal üretim yapmak ön plandadır. Tarımsal işletmelerin oldukça düşük bir oranında yalnızca hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı, büyük bir bölümünde ise bitkisel üretimle beraber hayvancılığın da birlikte yürütüldüğü görülmektedir.

Şekil 3. Erzincan İli 2000-2010 Yılları Arası Büyükbaş Hayvan Sayısındaki Değişimler

Erzincan ili büyükbaş hayvan varlığının (2000-2010) büyük bir çoğunluğunu kültür melezi ve daha sonrada yerli ırk hayvanlar oluşturmaktadır. 2010 yılında 2000 yılına göre toplam yerli, manda ve kültür melezi sayılarında sırasıyla %51.8, %52.5 ve %11.4 azalma meydana gelirken, kültür ırkı hayvan sayısı %15.8 artmıştır (Tablo 2, Şekil 3).

Tablo 2. Erzincan İli Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)

Yıl	YERLİ				MANDA			
	Ergin	Genç	Yavru	Toplam	Ergin	Genç	Yavru	Toplam
2000	20.943	9.217	30.160	60.320	1.523	457	1.980	3.960
2001	20.551	9.139	29.690	59.380	1.400	410	1.810	3.620
2002	16.041	10.130	26.171	52.342	1.055	471	1.526	3.052
2003	21.608	4.183	25.791	51.582	1.180	224	1.404	2.808
2004	17.414	3.644	21.058	42.116	1.457	301	1.758	3.516
2005	13.445	6.005	19.450	38.900	1.024	426	1.450	2.900
2006	12.266	5.330	17.596	35.192	783	250	1.033	2.066
2007	10.711	4.242	14.953	29.906	653	215	868	1.736
2008	11.471	4.570	16.041	32.082	659	215	874	1.748
2009	10.882	3.992	14.874	29.748	649	211	860	1.720
2010	10.743	3.796	14.539	29.078	714	226	940	1.880
Toplam	166.075	64.248	230.323	460.646	11.097	3406	14.503	29.006
Yıl	KÜLTÜR				KÜLTÜR MELEZİ			
	Ergin	Genç	Yavru	Toplam	Ergin	Genç	Yavru	Toplam
2000	9.359	7.151	16.510	33.020	37.273	17.897	55.170	110.340
2001	9.831	7.439	17.270	34.540	33.812	15.838	49.650	99.300
2002	9.608	8.037	17.645	35.290	27.199	20.478	47.677	95.354
2003	14.250	3.937	18.187	36.374	43.940	9.744	53.684	107.368
2004	12.683	3.752	16.435	32.870	37.958	9.590	47.548	95.096
2005	12.095	5.295	17.390	34.780	34.060	14.750	48.810	97.620
2006	12.605	5.590	18.195	36.390	36.085	15.580	51.665	103.330
2007	12.754	5.343	18.097	36.194	38.972	15.841	54.813	109.626
2008	13.014	5.121	18.135	36.270	36.554	14.625	51.179	102.358
2009	13.233	4.625	17.858	35.716	35.843	13.309	49.152	98.304
2010	14.388	4.738	19.126	38.252	35.944	12.925	48.869	97.738
Toplam	133.820	61.028	194.848	389.696	397.640	160.577	558.217	1.116.434

Kaynak: (Anonim, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010).

Türkiye genelinde toplam yerli ırk ve manda büyükbaş hayvan sayıları 2010 yılında 2000 yılına göre % 41 azalırken, kültür ırkı ve melez sayılarında %132 ve %45 artış görülmüştür (Tablo 3)(Karakuş, 2011; Yolcu ve Tan 2008). Söz konusu dönem içerisinde Erzincan ili büyük baş hayvan varlığı Türkiye yerli, manda, kültür ve kültür melezi büyükbaş hayvan sayılarının (2000-2010 toplam) sırasıyla %1.62, %0.8, %1.5 ve %0.9'unu oluşturmaktadır. Erzincan ili büyükbaş hayvan varlığının %6.7'sini yerli, %2.4'ünü manda, %26.2'sini kültür ve %64.7'sini kültür melezi hayvanların oluşturduğu görülmektedir. Türkiye'nin büyükbaş hayvan popülasyonu ise aynı sırayla %32.2, %1, %25.1 ve 41.7 dir (Şekil 4).

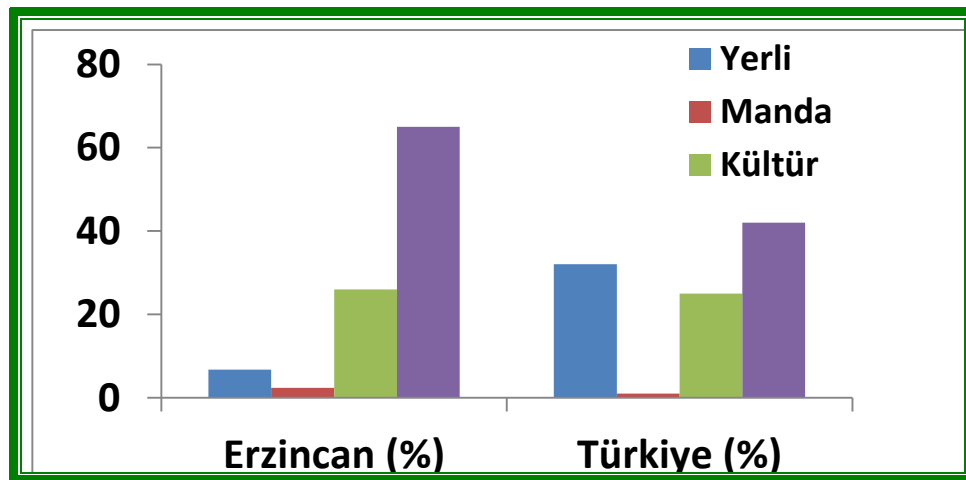
Tablo 3 Türkiye Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)

Yıl	YERLİ				MANDA			
	Ergin	Genç	Yavru	Toplam	Ergin	Genç	Yavru	Toplam
2000	2.771.982	1.445.018	4.217.000	8.434.000	104.870	41.130	146.000	292.000
2001	2.667.787	1.406.213	4.074.000	8.148.000	99.001	38.999	138.000	276.000
2002	2.108.202	1.477.961	3.586.163	7.172.326	75.748	45.329	121.077	242.154
2003	2.699.819	862.887	3.562.706	7.125.412	86.360	26.996	113.356	226.712
2004	2.723.506	841.357	3.564.863	7.129.726	80.043	23.857	103.900	207.800
2005	2.785.956	847.529	3.633.485	7.266.970	80.344	24.621	104.965	209.930
2006	2.628.555	776.794	3.405.349	6.810.698	76.133	24.383	100.516	201.032
2007	2.516.965	758.760	3.275.725	6.551.450	64.494	20.211	84.705	169.410
2008	2.191.602	659.108	2.850.710	5.701.420	66.801	19.496	86.297	172.594
2009	1.992.019	602.315	2.594.334	5.188.668	66.944	20.263	87.207	174.414
2010	1.907.260	557.462	2.464.722	4.929.444	66.802	17.924	84.726	169.452
Toplam	26.993.653	10.235.404	37.229.057	74.458.114	867.540	303.209	1.170.749	2.341.498

Yıl	KÜLTÜR				KÜLTÜR MELEZİ			
	Ergin	Genç	Yavru	Toplam	Ergin	Genç	Yavru	Toplam
2000	1.151.453	654.547	1.806.000	3.612.000	168.905	100.195	269.100	6.460.204
2001	1.167.782	686.218	1.854.000	3.708.000	171.479	107.501	278.980	9.240.000
2002	1.052.224	807.562	1.859.786	2.912.010	168.640	115.402	284.042	8.715.098
2003	1.434.274	506.232	1.940.506	3.881.012	219.617	69.557	289.174	8.569.780
2004	1.577.905	531.488	2.109.393	4.218.786	215.821	73.227	289.048	8.790.180
2005	1.762.595	592.362	2.354.957	4.709.914	201.759	73.085	274.844	9.075.996
2006	2.055.132	716.686	2.771.818	5.543.636	239.461	83.528	322.989	9.388.394
2007	2.454.806	840.872	3.295.678	6.591.356	232.496	91.669	324.165	8.930.700
2008	2.629.838	924.747	3.554.585	7.109.170	301.712	108.720	410.432	8.909.294
2009	2.730.896	992.687	3.723.583	7.447.166	335.183	102.232	437.415	8.812.082
2010	3.083.104	1.114.786	4.197.890	8.395.780	332.459	104.503	436.962	9.414.376
Toplam	21.100.009	7.560.625	29.468.196	58.128.830	2.587.532	1.029.619	3.617.151	96.306.104

Kaynak: (Anonim, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010).

Şekil 4. Türkiye ve Erzincan İli Büyükbaş Hayvan Varlığının Dağılımı (2000-2010)

Et Üretimi

Erzincan’da büyük ölçüde iç tüketime yönelik olarak üretilen hububatın yanında ağırlıklı iktisadi faaliyet hayvancılıktır. Ancak mevcut üretim tablosuna bakıldığında Erzincan’da et üretimi ilin hayvancılık potansiyelini göstermekten uzaktır.

Tablo 4. 2000-2006 Yıllar Arası Erzincan İli Kesilen Hayvan Sayısı (Baş) ve Et Üretimi (Ton)

YIL	YERLİ		MANDA		KÜLTÜR		K.MELEZİ	
	Kes.Hay (BAŞ)	Et (Ton)	Kes.Hay (BAŞ)	Et (Ton)	Kes.Hay (BAŞ)	Et (Ton)	Kes.Hay (BAŞ)	Et (Ton)
2000	3.666	372,66	94	20,210	282	66,22	4.029	629,388
2001	3.035	389,2	25	5,780	199	63,675	2.823	754,092
2002	1.554	222,46	68	13,600	448	116,784	8.465	1.445,34
2003	507	76,05	75	19,500	192	46	4.648	827,024
2004	1.161	207,21	103	25,750	295	84,925	5.063	1.254,48
2005	1.011	165,6	145	28,710	2.280	592,8	4.722	1.159,41
2006	1.322	227,28	20	3,300	1.650	428,4	4.289	896,461
Toplam	12.256	1.660,460	530	116,850	5.346	1.398,804	34.039	6.966,195

Kaynak: (Anonim, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005).

Erzincan ili et üretimi 2002-2006 yılları arasında önemli derecede değişiklik göstermiştir (Tablo 4). İlde 2006 yılında, 2000 yılına göre üretilen et miktarında yerli sığır ve manda türlerinde %39 ve %83 oranlarında azalma görülürken, aynı dönem içerisinde sığır kültür ırkı ve kültür melezinde %54.6 ve %42 oranlarında artış olmuştur. Yapılan araştırmalarda bu çalışmada olduğu gibi kesilen hayvan sayısındaki düşüğe bağlı olarak üretilen et miktarında azalma olduğu tespit edilmiştir (Karakuş, 2011).

Erzincan’da toplam kesilen hayvan sayısı (Tablo 4) Türkiye’de aynı dönem içinde kesilen hayvan sayısının (22.655.856 baş) % 4.3’ünü oluştururken, üretilen et miktarında (4.693.516 ton) % 4.6’sını oluşturmuştur. Erzincan ilinde besicilik özellikle kurban bayramında, büyük şehirlerde satılmak üzere yapılmaktadır. Besicilik için hayvanlar çiftçilerden veya hayvan pazarından temin edilmektedir. Mevcut olan pastırma sucuk imalathanelerinde, doğrudan çiftçiden ve besi işletmelerinden alınarak kesilen hayvanların etleri kullanılmaktadır. Ayrıca ilin et ihtiyacı yetiştiriciden temin edilen hayvanlardan karşılanmaktadır.

Süt Üretimi

Erzincan ilinde sağılan büyükbaş hayvan sayısı (Tablo 5) Türkiye’nin (49.152.439 baş) %1.25’i iken, üretilen süt miktarı Türkiye’de üretilen süt miktarının (103.930.178 ton) %1.2’si kadardır. Sektörde üretim yapısının daha çok küçük aile işletmelerinden oluşmasına karşın son yıllarda süt ve süt ürünleri konusunda yatırımlar hız kazanarak üretimde oldukça yüksek miktarlarda artışlar gözlenmiştir. Gelir artışı ve tüketicilerin beslenme konusunda daha bilinçli davranmaya başlamalarından dolayı geleneksel metotlarla üretilen süt ürünlerine yönelik talep azalmaya başlamış ve işlenme derecesi en azından pastörize düzeyinde olan sütlerden üretilen ürünler ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Tablo 5. 2000-2010 Yıllar Arası Erzincan İli Sağılan Hayvan Sayısı (Baş) ve Süt Üretimi (Ton)

YIL	<u>YERLİ</u>		<u>MANDA</u>		<u>KÜLTÜR</u>		<u>K.MELEZİ</u>	
	Sağ.H. (BAŞ)	Süt (Ton)	Sağ.H. (BAŞ)	Süt (Ton)	Sağ.H. (BAŞ)	Süt (Ton)	Sağ.H (BAŞ)	Süt (Ton)
2000	16.199	14.125	1.263	1.263	7.616	32.976	24.997	35.196
2001	15.992	13.945	1.171	1.171	8.081	34.992	23.017	32.408
2002	12.233	10.667	873	873	8.046	34.837	20.590	28.991
2003	14.956	15.554	937	66	11.161	30.569	29.323	59.907
2004	8.951	11.994	906	879	7.059	26.046	16.542	45.373
2005	5.589	7.490	463	449	4.984	18.391	13.946	38.255
2006	5.189	6.953	392	381	5.260	19.409	14.943	40.989
2007	4.972	6.662	336	326	5.674	20.936	16.445	45.107
2008	4.968	6.657	339	329	5.912	21.816	15.377	42.180
2009	4.957	6.643	335	325	6.699	24.719	15.889	43.584
2010	4.845	6.493	371	360	7.120	26.273	15.958	43.772
Toplam	98.851	107.183	7.386	6.422	77.612	290.964	207.027	455.762

Kaynak: (Anonim, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010).

İl genelinde sağılan hayvan sayısı azalırken, bu oranlar 2006 yılında 2000 yılına göre yerli, manda ve kültür ırkında; %54, %71 ve %20 oranlarında azalmıştır. Kültür melezinde ise %24 oranında bir artış görülmüştür. Üretilen süt miktarında buna bağlı olarak değişiklik gözlenmiştir. Yerli, manda ve kültür ırkı hayvanlardan üretilen süt miktarında düşüş görülmürken, 2010 yılında 2000 yılına göre sırasıyla % 54, %71.5 ve %20.3 oranlarında azalma gerçekleşmiş, kültür melezinde %24.3 oranında bir artış sağlanmış ve yapılan çalışmalarda kültür ırkı ve kültür melezi hayvanların süt veriminin daha fazla olduğu bildirilmiştir (Koyubenbe, 2005; Öztürk ve Karkacier 2008; Keskin, 2011).

Erzincan İli, çok göç veren bir il olması sebebiyle özellikle yaz dönemlerinde gurbetçiler tatil amaçlı olarak kente geri dönmektedir. Bu durum, süt üreticileri için yeni bir pazar alanı oluşturmakta ve ürettikleri süt ve/veya süt ürünlerini gurbetçilere yüksek fiyattan satma şansı bulmaktadırlar. Köylerde kurulu olan süt toplama tankları verimli kullanılmadığı için firmalar sütü tek tek üreticiden toplamaktadır. Ayrıca ilde kooperatif ve örgütlenmedeki problemler de, ürünlerin pazarlanması sıkıntıları içinde yer almaktadır.

Yem Bitkileri Üretimi

Erzincan'da yem bitkileri kültürü son yıllarda önemli gelişme göstermiştir. 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19. maddesi Hayvancılık Desteklemeleri ve Yem Bitkileri Desteklemeleriyle yem bitkileri ekiminde artış görülmüş ve köylerde çiftçilerin yonca, korunga gibi yem bitkilerinin ve başta mısır olmak üzere, silajın süt üretimindeki öneminin büyük ölçüde farkında oldukları gözlemlenmiştir. Bununla birlikte hayvan beslenmesinde saman kullanımını hâlâ yaygındır. Hayvan beslemede rasyonunun önemi bilinmekle birlikte, nasıl yapılacağı konusunda teknik bilgi eksikliğinin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kesif yemin pahalı oluşu nedeniyle kullanımını düşük düzeydedir (Anonim, 2008; Yolcu ve Tan 2008).

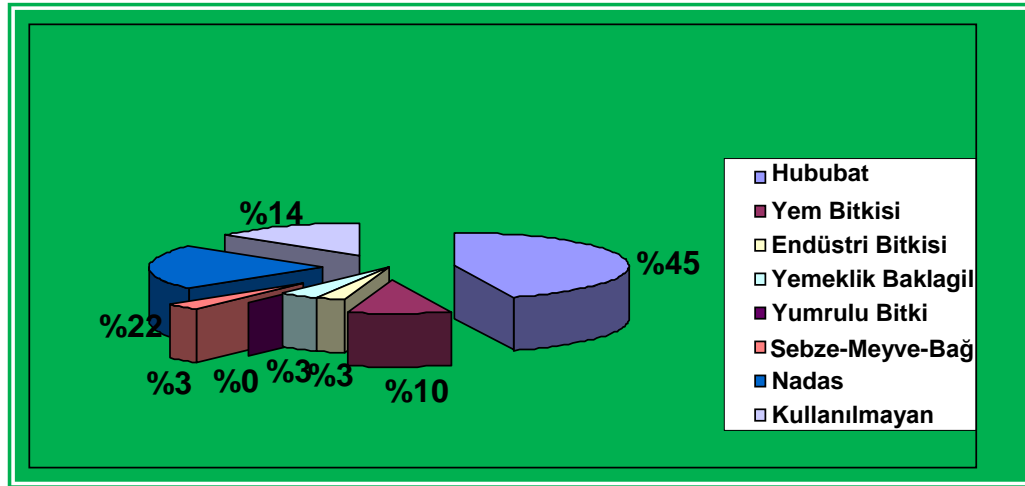
Erzincan tarım arazilerinin kullanım durumuna göre dağılımları ve oranları Tablo 6 ve Şekil 5'de verilmiştir.

Tablo 6. Erzincan İli Tarım arazilerinin kullanım durumu (2008)

	Hububat	Yem Bitkisi	Endüstri Bitkisi	Yemeklik Baklagil	Yumrulu Bitki	Sebze-Meyve-Bağ	Nadas	Kullanılmayan	Toplam
MİKTAR (ha)	89.966,8	19.670,5	6.200	6.923	363,5	6.660,2	44.376,5	28.543	202.704
ORAN (%)	44,4	9,7	3,1	3,4	0,2	3,3	21,9	14,1	100,0

Kaynak: (Anonim, 2008)

Bu tabloda kullanılmayan tarım arazileri ile nadasa bırakılan arazilerin oranının yüksekliği (%36) bitkisel üretimi %50 aşağı çekmektedir ki ekonomik olarak çok ciddi bir kayıp söz konusudur.

Şekil 5. Erzincan İli Tarımsal Ürünlerin Ekiliş Oranları

Büyük Baş Hayvancılıkla İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hayvansal Üretim

Hayvansal üretim problemlerini kendi içerisinde damızlık hayvan materyali temini ile bakım ve beslemeye ait problemler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu aşamada hayvansal üretimle ilgili pazarlama problemlerinin ayrı bir başlık altında incelenmesi daha uygun görülmektedir.

Hayvan İrına Ait Problemler

- ✓ Uygun ırkların kullanılmaması,
- ✓ Kaliteli damızlık hayvan sayısının yetersiz olması,

Bakım ve Beslemeye Ait Problemler

- ✓ Hayvancılığın küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılması, hayvan başına masrafın artması,
- ✓ Hayvan barınaklarının uygunsuzluğu,
- ✓ Çoban temininin güçlüğü,
- ✓ Mera yönetimindeki aksaklıklar,

- ✓ Meraların verim düşüklüğü,
- ✓ Yem maliyetlerinin yüksekliği,
- ✓ Yem bitkileri tohumu temininde güçlük,
- ✓ Yem bitkileri üretiminin yetersiz olması.

Hayvansal ürünlerin üretimlerinin artırılabilmesi için öncelikle, kaynakların geliştirilmesi ve doğru kullanımı gerekmektedir. Bu amaçla, yüksek verimli damızlık hayvan sayısı artırılmalı ve yem arzına önem verilmelidir. Bunun sonucu olarak, yem bitkileri üretiminde ve çayır - mera verimliliğinde de artış beklenebilir.

Erzincan'da yem bitkileri üretimi yeterli seviyede değildir. İlçeler bazında inceleme yapıldığında hayvan yoğunluğu ile yem bitkileri üretimi arasında dengesizlik göze çarpmaktadır. Refahiye hariç diğer ilçelerde, hayvan varlığına göre yem bitkileri üretimi yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Hayvancılıkta verimi etkileyen faktörlerin başında besleme gelmektedir. Yem fiyatlarının yüksek olması nedeniyle yerli ırklara mera beslemesi sırasında ilave yem verilmemektedir. Kış aylarında da hayvanlar ot ve saman gibi besin değeri düşük yemlerle beslenmektedir. Kötü besleme sonucu buzağuların doğum ağırlıkları düşük olmakta ve büyüme hızı da yavaşlamaktadır. Beside de aynı problem yaşanmakta olup, kötü besleme sonucu canlı ağırlık artış hızı düşmekte ve genç erkek hayvanların besi süreleri 30 aydan daha uzun olmaktadır.

Bakım ve yönetim ile ilgili fonksiyonlarda verimi kısıtlayan diğer faktörlerdir. Hayvanların büyük bölümü kötü barınma koşullarına sahip barınaklarda tutulmakta ve uygun olmayan sağımların enfeksiyonlara neden olmaktadır (Anonim, 2008).

Bitkisel Üretim

- ✓ Yeni üretim tekniklerinin çiftçiye ulaştırılmasındaki yetersizlik,
- ✓ Mekanizasyondaki yetersizlik ve rantabilite,
- ✓ Tarıma elverişli olup kiralama sorunu nedeniyle atıl bırakılan araziler,
- ✓ Amacına uygun arazi kullanılmaması ve arazilerin parçalı olması,
- ✓ Verim düşüklüğü,
- ✓ Sertifikalı tohumluk kullanımındaki yetersizlik,
- ✓ Yetersiz girdi kullanımı,
- ✓ Münavebeli ekim yapılmaması,
- ✓ Erozyon problemi (rüzgar ve su erozyonu)

Hangi kültür bitkisi olursa olsun, yetiştirme tekniğinde bazı temel prensipler vardır. Bunların başında yetiştirme tekniği paketi kavramı gelmektedir ki bu toprak hazırlığından hasada kadar olan uygulamaları kapsamaktadır. Örneğin, sertifikalı tohumluk veya toprak işlemede uygun yöntemler kullanılmadığında diğer işlemler en uygun koşullarda yerine getirilse bile beklenen verimin alınması mümkün olmamaktadır.

Erzincan ili geniş hububat ekim alanlarına sahip olmasına rağmen toplam üretim miktarı düşüktür. Bunun sebepleri arasında iklim, toprak yapısı ve arazi kullanım kabiliyet sınıflarına dikkat edilmemesi ve öz sermaye yetersizliğinin yanı sıra, uygun toprak işleme tekniklerinin kullanılmaması, tarımsal mekanizasyon açısından traktör haricinde alet-makine kullanımının yetersiz olması ve uygun sertifikalı tohumluk kullanılmaması yer almaktadır. Bu problemlerin sonucu olarak ta üreticilerin elde ettiği net gelir düşmektedir (Anonim, 2008).

Çözüm Önerileri

Hayvancılık işletme ölçeklerinin büyütülmesinin teşviki, birlik, kooperatif vb birlikteliklerin ve entegre tesislerin kurulmasının teşvik edilmesi, teşvik ve desteklerde belirli bir işletme büyüklüğünün gözetilmesi, düzenli işletme kayıtlarının tutulması, modern süt ve et işleme tesislerinin kurulması, esas faaliyet olarak hayvancılık yapan işletmelerin destek-

lenmesi, kaliteli üretim yapan işletmelerin ayrıca desteklenmesi, yem bitkileri üretiminin desteklenmesine devam edilmesi, mera amenajmanı ve ıslah programında çiftçi duyarlılığının ve katılımının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, hayvan borsasının kurulması, üretici birliklerinin teşvik edilmesi, damızlık üretiminin desteklenmesi, kültür ırkı hayvan sayısının artırılması, ıslah ve suni tohumlama çalışmalarına ağırlık verilmesi, eğitim ve yayım faaliyetlerinin artırılması, barınakların iyileştirilmesi için çalışmalar yapılması, yem bitkileri teşviklerinin sürdürülmesi, hastalıklarla mücadele faaliyetlerinin artırılması, meraların korunması ve ıslahı, bakım besleme, sağım hijyeni, sağlıklı süt nakli ve muhafazası gibi konularda eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi, sokak sütçülüğünün önüne geçilmesi, hayvancılık ve süt işleme tesislerinin modernize edilmesi gerekmektedir (Anonim, 2008).

KAYNAKLAR

- Anonim, 2000. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2001. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2002. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2003. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2004. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2005. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2006. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2007. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2008. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2009. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2010. Hayvancılık İstatistikleri. Tuik.gov.tr.
- Anonim, 2008. Erzincan İli Master Planı.
- Anonim, 2007. TRA Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi Tarım Master Planı.
- Gürsoy, A., 2011. Alkalin Şartlarda Kükürt Uygulamalarının Domates Bitkisinin (*Lycopersicon esculentum*) Verim ve Bazı Verim Unsurları Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Unvi. Fen Bilimleri Enst., Erzurum.
- Karakuş, K., 2011. Türkiye'nin Canlı Hayvan ve Kırmızı Et İthaline Genel Bir Bakış. İğdır Üniv. Fen Bilimleri Enst. Der., 1(1): 75-79.
- Keskin, G., Dellal, İ., 2011. Trakya Bölgesinde Süt Sığırcılığı Üretim Faaliyetinde Brüt Kar Analizi. Kafkas Üniv. Vet. Fak. Derg., 17(2): 177-182.
- Koyubenbe, N., 2005. İzmir İli Ödemiş İlçesinde Süt Sığırcılığının Geliştirilmesi Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Hayvansal Üretim, 46(1): 8-13.
- Öztürk, D., Karkacı, O., 2008. Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Ekonomik Analizi (Tokat İli Yeşilyurt İlçesi Örneği). GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 25 (1): 15-22.
- Yolcu, H., Tan, M., 2008. Ülkemiz Yem Bitkileri Tarımına Genel Bir Bakış. Ankara Üniv. Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 14 (3): 303-312.